

fra) és una «red de tomiza»; i encara modernament els ceramistes de Manises enxarpellen amb rodelles d'espart: o sigui que aquí tenim encara el material vegetal nu, ni tan sols convertit en teixit, tal com postula l'etimologia per als temps llatins. En les cites d'*AlcM* i de Lacav. es va repetint pertot la menció de l'espart, i del canemàs, com a material d'enxarpellar. Encara més: el *xarpell* de 1470 consta com una senalla de palma.⁶

Vejam quins altres enllaços etimològics s'han trobat possibles. Bé pot tenir raó Sainéan en relacionar-hi el prov. mod. i llgd. *serpilho* 'parrac, drapot' (*TdF*): i amb això semblen relacionar-se *deserpillé* 'esparracat, esfutrrasat', que surt en Joinville (cites en Du C., Ménage i Tobler; la *-s-* s'hi haurà d'entendre com a igual a *-ss-*) i un verb *desserpillier* «dépouiller, dérober, spolier» és freqüent en francès antic des de 1271 (God.; Du C., s. v. *serpeilleria*), *deserpilleurs* «voleur de grand chemin» encara en Cotgrave (S. XVII). En conclouríem doncs l'existència d'un fr. ant. *serpille* 'roba modesta, parrac'.

Però quina altra etimologia podríem trobar per a això? Certament hi ha un bc. *zarpail*, *-pil*, «andrajó» (només guipuscoà i alt-navarrès). Per als quals obrí el *REW*, un nou article (9601a), seduït per la lleugeresa habitual de GdDiego (*RFE* ix, 134): però és aquest mot bast, d'extensió tan reduïda i de terminació vacil·lant, el que ve del romànic (< oc. *sarpelleira*; i cf. cast. *ZARPA*); article, doncs, a suprimir en el *REW*.

Hi ha un andal. *jerpil* que el diccionari de l'Acadèmia Esp. admeté en l'edició de 1884 (grafiat *berpil*) «saco de red de tomiza, con mallas anchas, destinado a portear paja, melones etc.». És una grafia arbitrària inspirada en la *h* d'*harpillera*?; verament, però, segons A. Castro (que com a granadí podia saber-ho), es pronuncia amb *h* aspirada; i en efecte Espinosa i Rz. Castellano el registren amb pronúncia *harpil* en dos pobles de la prov. de Granada, *harpí* en dos i *hèlpil* en un, tots tres de la de Jaén (*RFE* xxiii, 247, 251). I aquí sí que el significat coincideix tant amb 'xarpellera', que, en lloc de lligar-lo amb aquell oc. recent *serpilho* 'parrac', hem de mirar-ho com una simple regressió de *xarpillera*, amb la *x-* pronunciada *h* com és normal en castellà modern.

En efecte la forma regressiva era ja vella en català, on ja la tenim com *xarpell* 'senalla de palma', en un doc. val. de 1470 adduït per *AlcM*. ¿Fariem cas del *TdF* suposant que *serpilho* vingui d'oc. ant. *serp* 'serpent', amb el sentit de 'muda de la serp'? Ja aquest canal semàntic és ben fantasiós, i de tota manera s'hi oposa rotundament el fet que en francès del N. *serpille* manca de base, com sigui que allí no hi hagué mai *serp* sinó *serpent* (*couleuvre*). I el fet és que aquest sentit de 'drapot' és ben minoritari en el conjunt, i també en els parlars occitans moderns: el que allà trobem pertot, encara avui, és el de la tela d'emballatge no sols en gascó, sinó p. ex. Roègue *serpiliè-ro* «serpillière ---» (Vayssier), i cf. el mateix *TdF*.

Tots els indicis fan creure, doncs, que *serpille* és una formació retrògrada de *serpilheira*, únic mot me-

dieval, tal com l'andal. *jerpil* ho és de *xerpillera*. El sentit de 'vestit modest, drapot' és ben compatible amb l'etim. SIRPICULUS i no sols partint del drap d'enfardar, com a expressió ponderativa de la modestia de la peça, perquè també hi ha camises teixides d'espart o materials anàlegs (recordem els cilicis); i en el glossari perigordí de 1297 trobem això «pellis sive vestis vetus et praecisa».

Una altra idea fou la de Littré, de relacionar amb el b. ll. *serapellina vestis* 'vestit esparracat' (variant del gr. *ξηραμπέλινος* 'de color de pàmpol'), ja expressada per un glossador occità de 1297, que dona «est pellis sive vestis vetus et praecisa et detrita, *serpelhieyra*», com a traducció de «hec *xerapellina*». Però ja Ant. Thomas, *Rom.* xxxiv, 204, a qui devem aquesta indicació, s'hi va declarar escèptic. La idea solament seria practicable suposant que s'hagués mantingut l'accentuació grega (no ll. *xerampellinus*) amb contracció *serapelna* > **serapella*. Ja és molt suposar. L'únic suport formal que troba això és la forma portuguesa *serapilheira*, tan isolada; cert que ara ens en dona PMachado una cita ja un poc antiga: «varas do dicto pano --- pera levar ao Rio do Ouro, com suas *sarapilheyras*» any 1450.

De tota manera això encara queda ben esclarissat, fins en portuguès, no havent-n'hi altra dada fins a Moraes. I no hi ha ni el més petit eco d'això en les altres llengües romàniques. En canvi una contracció de *serapz* en *serp-* és impossible fonèticament en totes les altres llengües romàniques, i el no haver-hi enlloc sonorització de la *-p-* ens dona garantia que el mot ja sonava pertot amb *-RP-* a la caiguda de l'Imperi romà. La *-a-* portuguesa deu ser, doncs, causada per l'anapitxi. I justament aquest fenomen és darrere *r* que es produeix més sovint, i amb particular recurrència en l'Occident hispànic: port. *sarapintado* (copiosament documentat en el *DECH* v, 341b), *búcaro*, i veg. els articles *escarapelarse*, *escaramuzar*, *taracea*, *harapof* *farpa* del *DCEC*.

El conjunt dels fets romànics, junt amb la cronologia en cada llengua, dona la impressió clara que el mot no és autòcton en castellà. Tampoc una ll. castellana no pot correspondre a una *lh* occitana ni a la *ill* francesa, ni a la *y* o *yl* de tantes dades catalanes. L'aparició més antiga a Aragó (100 anys abans que a Castella si prescindim de la isolada aparició salmantina) també ens mostra el camí d'introducció des del català. Més que més havent-hi aquí la forma amb *s-* conservada. *Harpillera* sense *s-* deu ser, doncs, una forma que ha sofert alteració.

Si la variant cat. *arpillera* fos antiga i de segur caràcter genuí, s'explicaria com a deglutinació. I havent-hi tantes dades del mot a Mall. —5 se'n compten entre les antigues adduïdes per *AlcM* amb una altra d'allí, entre les modernes, i una en el *DAG*. — la deglutinació esdevé més versemblant. No essent, però, segura l'antiguitat cat. de la forma *arpillera*, potser es pot pensar que fou el cast. que canvià *las sarpilleras* en *las arpilleras*, per confusió de les dues *ss* del plural: ben comprensible en un mot usat tan sovint en